

Vi taler om døden

I uge 43 taler vi om døden. Selvom emnet kan forekomme trist, satser vi bestemt på en spændende uge, hvor der vil blive sunget, holdt foredrag - og være rig mulighed for at gøre sig overvejelser om både livet og døden. Vi håber, at I vil støtte op om arrangementerne – og I må også meget gerne sprede budskabet om aktiviteterne, så vi kan komme ud til så mange som muligt.

Temaugen begynder søndag den 24. oktober, hvor du kan komme og tale med HS om begravelser på Nytorv i København. Her vil der desuden være en væg, hvor man får mulighed for offentligt at dele sine ønsker under titlen "Hvad vil jeg nå, inden jeg dør".

Samtalen om din begravelse

Det kan være svært at tale med sine nærmeste om sin egen død og begravelse. Derfor får de fleste aldrig taget denne samtale, men derved kan man risikere at sætte sine efterladte i en svær situation: De fleste efterladte synes nemlig, det er en stor hjælp, hvis afdøde selv har taget stilling til, hvad de ønsker. Derfor byder mandag aften på muligheden for en privat samtale med en ceremonileder digitalt. Her får du chancen for overveje, hvad der skal ske, når du engang skal herfra, ved en helt uformel samtale. Tilmelding er nødvendig for at koordinere samtalerne. [Læs mere her.](#)

Bispebjerg Kirkegård

AF
KARIN LILTORP
CEREMONILEDER

Vores begravelseskultur – en rundvisning på Bispebjerg Kirkegård

Tirsdag byder på rundvisning på Bispebjerg Kirkegård med kirkegårdsvejleder Stine Helweg, hvor du vil få indblik i kirkegårdens spændende historie. Bag efter fortæller ceremonileder Ole Morten Nygård om, hvad en humanistisk begravelse er, hvordan den foregår, og hvor den udskiller sig fra andre begravelser i landet i dag. [Læs mere her.](#)

Udstilling om død, begravelse og sorg

I København er der onsdag mulighed for en rundvisning på Funebariet – et arran-

Tilmelding til temaugen

Få oplysninger om tid og sted - og læs om arrangementerne på [HS' hjemmeside](#). Du tilmelder dig til de enkelte arrangementer ved at skrive til tilmelding@hs.dk - skriv navnet på begivenheden i mailens emnefelt.

nogle pæne ord om den afdøde – og som oftest bliver der også sunget nogle salmer eller sange. Men kan man tænke sig et andet format for begravelser? Og hvilke rammer er der for begravelser herhjemme? Kom og vær med til et underholden-

FOTO: HUMANISTISK SAMFUND

Ledreborg skovbegravelse

gement der er planlagt i samarbejde med landsforeningen Liv&Død. Funebariet er et udstillingssted om død, begravelse og sorg, og udstillingen skaber et godt afsæt for en samtale om dette. Til rundvisningen sættes der blandt andet fokus på, hvad vi kan tage stilling til, inden vi dør, samt sorg- og minderitualer. Desuden får du mulighed for at skrive dine livsønsker på "Livets Træ". [Læs mere her.](#)

Begravelser verden rundt

I både København og Århus er der onsdag aften foredrag om begravelser – både herhjemme og ude i verden: De fleste af os er vant til den danske måde at holde begravelse på: En højtidelig ceremoni,

de foredrag, hvor du også får mulighed for at udveksle dine egne tanker om den sidste ceremoni. Klik for at læse mere om arrangementet i [København](#) eller [Århus](#).

Oplev en skovbegravelsesplads

De seneste år har der været øget interesse for at blive begravet andre steder end på kirkegården, hvilket inkluderer, at flere ønsker at få spredt deres aske på havet. En anden mulighed er at blive begravet i skoven: torsdag kan du komme med på rundvisning på en sådan skovbegravelsesplads i Ledreborg ved Roskilde. [Læs mere her.](#)

Fortsættes næste side

Gratis vejledende samtaler om din egen begravelse

Begravelsesgruppen har i 12 år tilbudt samtaler med folk, som ønskede at blive konkrete omkring deres egen begravelse. For nogen er det lettere at tale de praktiske detaljer omkring deres egen død igennem med andre end den nære familie.

AF
**OLE MORTEN
NYGÅRD,**
BEGRAVELSES-
GRUPPEN

Hvor skal ceremonien være? Hvilken musik vil jeg sætte pris på spilles? Er der noget jeg absolut ikke ønsker der skal ske? Skal jeg brændes eller jordfæstes? Skal jeg begraves eller brændes? Skal asken strøs over havet eller ønsker jeg urnen nedsat på en skovbegravelsesplads? Alle sådanne emner taler vi om.

Vi har indtil nu kun haft en til to samtaler om året. Nogle har fundet sted hjemme, hvis personen var rask. Andre gange er det foregået på et hospice eller hospital, hvis personen var syg eller døende.

Det vigtige ved samtalen er at den er konkret. Ceremonilederen skriver så

ned ganske kort, hvilke ønsker de har talt om. Dette papir opbevarer vi ikke i HS. Det opbevares af personen selv. Humanistisk Samfund har besluttet at disse samtaler fremover skal være gratis for medlemmer. For alle andre koster de 850 kr. Vi laver denne forskel på medlemmer og andre, så vi kan få dækket vores transportudgifter til dette frivillige arbejde.

Er du interesseret i at få en vejledende samtale, så kontakt koordinatoren for begravelsesgruppen. Du kan kontakte os alle dage mellem 8-20 på 44 40 49 49.

...fortsat fra forsiden

Humanistiske fællessange til begravelser

Torsdag aften vil der i København være et sangarrangement med titlen "Mor jer nu godt, når jeg er borte," hvor der vil blive sunget fællessange, som kan bruges ved humanistiske begravelser. For hver sang vil der være et kort oplæg om, hvorfor netop denne sang er valgt, og hvordan man vil kunne bruge sangene til at skabe en meget personlig begravelse, der afspejler personen, man tager afsked med. [Læs mere her.](#)

Mindeceremoni for folk, der døde under pandemien

Det er et stort savn ikke at få sagt farvel sammen med andre, når vi har mistet et medmenneske. Det føles forkert, uanset om dette menneske var os nært eller fjernt i den sidste tid.

Under pandemien blev mange af dem, vi har kendt og holdt af, begravet, uden at vi fik mulighed for at deltage. Derfor inviterer Humanistisk Samfund til to fælles mindeceremonier, hvor vi sammen tager afsked med dem vi mistede.

På den sidste dag i oktober tager sammen afsked med dem vi mistede. Det gør vi uanset hvad de er døde af, uanset om andre i forsamlingen har kendt dem, men blot i og med at de har været her og vi kan huske dem.

Både i Aarhus og København bliver lidt dæmpet musik, to ceremoniledere siger nogle ord, og vi synger en sang sammen. Vi holder et minuts stilhed sammen og vi læser navnene op på alle dem, som folk

Maleri (1878) af August Friedrich Albrecht Schenck, der illustrerer sorg

har bedt os læse op. Det slutter med at vi lægger en blomst, og går hver til sit igen.

Hvis du vil have et navn læst op, så sendt det til tilmelding@hs.dk og markér om det skal læses op i Aarhus eller København. Du kan nøjes med fornavn eller kælenavn, men er velkommen til at sende os det fulde navn, hvad personen virkede ved og boede.

Tag en blomst med, hvis du har lyst til det. Vi slutter med at lægge dem ved søen, inden vi går hver til sit. Alle er velkomne - ingen behov for tilmelding.

Tid: søndag den 31. oktober klokken 14.30-15.00.

Sted: Ved søen i Ørstedsparken, København – indgangen fra Jarmers Plads
Sted: Botanisk Have, Aarhus

Mød humanisterne

I en række portrætartikler træder Humanisten et skridt nærmere på medlemmerne og lader dem fortælle deres historie og grundlag for at være en del af Humanistisk Samfund.

Kelvin Schmidt er nyt medlem i Humanistisk Samfund. Han ser sig i første omgang som bruger af ceremonierne, men vil på et senere tidspunkt gerne overveje en mere aktiv rolle i foreningen.

Kelvin Schmidt

Tænksom tvivler med behov for ritualer

"For kort tid siden læste jeg tilfældigvis om Humanistisk Samfund og tænkte, at det var da lige noget for mig. Jeg meldte mig ind, og vil ikke lægge skjul på, at drivkraften var rent selvisk: Nogen tilbød noget, som jeg havde brug for," fortæller Kelvin Schmidt om sit dugfriske medlemskab af HS.

Det var de humanistiske ceremonier, der tiltrak Kelvin Schmidt. Han mener, at de vigtige overgange i tilværelsen skal markeres med ritualer, men gerne uden kirkelig involvering.

"Efter min udmelding af Folkekirken har jeg i nogle år blandt andet overvejet, hvordan jeg på en skånende måde kan hjælpe min familie med at håndtere min død og ritualerne omkring den, hvis uheldet pludselig skulle være ude. Det kan være en svær snak at tage med hustru og børn, hvis de ikke er parate til det," siger han.

Kelvin Schmidt er 50 år, uddannet som maskinmester og arbejder i dag som IT-arkitekt i et stort firma. Han er selv døbt og konfirmeret i kirken, uden ellers at komme der.

"Jeg var stærkt i tvivl om min egen konfirmation, men der var ikke rigtigt nogle alternativer dengang. Min kone og jeg er borgerligt gift, men vores to børn er døbt. Så kunne de selv senere vælge, hvad de ville, og de blev begge non-firmeret." I fritiden er Kelvin Schmidt travlt optaget af hobbies som golf, kapsejls og havkajak. Så lige nu er ikke plads til at engagere sig mere aktivt i HS. Men skulle det på et tidspunkt ske, er han ikke i tvivl om, at interessen vil ligge omkring konfirmationsceremonierne.

"Hvis man skal udbrede Humanistisk Samfunds tanker, er det her, man virkelig kan gøre gavn. Så vil de unge jo senere blive HS-gift, få deres børn HS-navngivet og så videre."

Bud på nyt ritual

HS' politiske målsætning om ligestilling af livssyn optager også Kelvin Schmidt. Han ønsker generelt mere tolerance og rummelighed, end han i dag oplever i samfundet. Han mener, at der tidligere var mere samfundssind og plads til folk, der stak lidt ud.

"Jeg betragter mig selv som en tvivler, der har brug for at reflektere over tingene. Jeg kan selv påvirkes holdningsmæssigt og er derfor forsigtig med at levere færdige svar til andre. Jeg kan se noget godt i de fleste politiske partier og ønsker ikke, at et af dem skal sidde alene på magten."

Kelvin Schmidt er tilfreds med tilbudsviften af ceremonier i HS, men han har dog et godt bud på et helt nyt ritual. Idéen bunder i en oplevelse, hvor et familiemedlem afslog Kelvins og hustruens ønske om at blive gudmor/gudfar for deres barn. Han mente, at ikke-kristne burde kunne være 'gudforældre', fordi det jo grundlæggende bare handler om at være i forældrenes sted, hvis de skulle falde bort.

"Jeg kunne ønske mig, at der var en praktisk mulighed for at registrere reserveforældre til sine børn, hvis man selv skulle blive ude af stand til at passe dem. Og da det jo er en stor ting offentligt at erklære sin tillid til, at andre kan være stedforældre for ens børn, kunne det også fortjene sit eget ritual," foreslår Kelvin Schmidt.

AF
FINN DANIELSEN
JOURNALIST

FOTO: HUMANISTISK SAMFUND

HS' bekymringer gav genlyd hos FN's Menneskerettighedsråd

Torsdag den 6. maj 2021 stod Danmark skoleret overfor FN's Menneskerettighedsråd. Forskellige organisationer, herunder Humanistisk Samfund, og grupper af organisationer havde haft lejlighed til at udtrykke deres bekymring og anbefaling vedrørende menneskerettighedernes vilkår i Danmark.

Humanistisk Samfund, der i rapporten kaldes Danish Humanist Society, anbefalede, at den obligatoriske kristendomsundervisning i Folkeskolen blev reformeret, så læseplanen kom til at omfatte andre religioner og livssyn.

Humanistisk Samfund gjorde endvidere opmærksom på, at den særlige status, Den evangeliske lutherske Kirke nyder i Danmark, og som er forankret i Grundloven, fremdeles er uforandret. Folkekirken modtager økonomisk støtte fra staten og udfører sekulære offentlige opgaver som drift af kirkegårde og registrering af borgernes personlige data.

Humanistisk Samfunds anbefaling og bekymring har resulteret i to punkter i sammendraget af Højkommissærens rapport.

I pkt. 28 udtrykkes bekymring over Folkekirkens særlige status som understøttet af staten og over Folkekirkens faktiske monopol vedr. fødselsregistrering og drift af kirkegårde.

I pkt. 29 anbefales det, at man i Danmark starter en debat om Folkekirkens fremtid, og at man sikrer sig, at medlemmer af alle religiøse og ikke-troende samfund på lige fod kan registrere fødsler og dødsfald.

Det anbefales endvidere, at Danmark sikrer en ikke-diskriminerende behandling af alle religiøse samfund i landet.

**AF
OLE MORTEN
NYGÅRD,
BEGRAVELSES-
GRUPPEN**

Bliv vært for et møde om tiden efter Covid-19

Vi er trådt ind i en ny tid. Tiden hvor covid-19 stadig vil være iblandt os, men på linje med andre farer, risikoen for at blive kørt ned af en bil, at få kræft, pludselig at dø af et hjertestop eller miste livet på grund af influenza. Livet indeholder mange farer, heldigvis er mange af dem ikke livstruende, men vi skal alligevel finde ud af, hvordan vi vil håndtere dem. Det skal vi også med covid-19.

**AF
OLE WOLF
TALSPERSON**

Samtidig har covid-19 medført nye måder at leve på. De fleste vil nok være lidt mere tilbøjelige til at bruge håndsprit i køen i kantinen, end vi var for to år siden. Men hvad med hjemmearbejde? Og skal drømmelejligheden midt i byens tummel byttes ud med mere plads tættere på naturen? Vi har alle brug for at træde et skridt tilbage og spørge, hvad gjorde covid-19 ved os som mennesker?

Det handler om at se fremad, men det handler også om at huske. Hvilke indtryk står tilbage? Det kan være familiemedlemmer eller nære venner, der blev syge. Men det kan også være den usikre mavefornemmelse, den aften hvor Danmark lukkede ned.

Det kan også være at huske de ting man savnede allermost under nedlukningen, og som man nu glæder sig allermost til at få

Hovedbestyrelsen er ligesom alle andre på vej ud af coronatiden, og det betyder, at vi har tid til at forholde os til andre ting end udsatte møder og udsatte konfirmationer. Og vi kan holde møder, hvor alle er fysisk til stede!

I den kommende tid kommer vi til fortsat at have fokus på organisationsudvikling. Vi har blandt andet besluttet at fokusere på bedre kommunikation - både indadtil og udadtil, så alle kan se alt det gode arbejde, som bliver gjort på tværs af foreningerne.

Der arbejdes også videre med opfølgningen på medlemsundersøgelsen, som viste, at der er en masse medlemmer, der gerne vil være mere aktive i de forskellige aktivitetsgrupper. Det skal være nemmere at komme i gang med at være aktiv i HS, og vi skal derfor blive bedre til at tage imod nye medlemmer, især dem som gerne vil være aktive.

Intet årsseminar i 2021

Hovedbestyrelsen har desuden besluttet, at der ikke skal være noget årsseminar for de frivillige i år, men vi vil diskutere indhold og formål med det fremadrettet på et kommende møde. Årsseminaret skal tænkes ind i organisationsudviklingen og i vores praksis for modtagelse, fastholdelse og pleje af frivillige på ny.

**AF
LONE REE MILKÆR,
FORPERSON**

tilbage. Den glæde er det vigtigt at holde ekstra godt fast i.

Man skal stadig se fremad. Er der noget af det nye, der opstod under covid-19, noget man tænkte eller gjorde, som man vil tage med over i den tid, der kommer? Det kan være for en selv eller for hele samfundet. Det er Humanistisk Samfunds kendetegn, at vi markerer store livsovergange i et fællesskab. Det gør vi med bryllupper og begravelser, og det kan vi også gøre med tiden efter covid-19. Derfor inviterer lokalafdelingen i Aarhus til en aften om erfaringerne fra og tiden efter covid-19.

Har du eller din lokalforening lyst til at være med til at vil lave sådan et arrangement, så kontakt talsperson Ole Wolf på ow@hs.dk eller tlf. 28 51 29 59 for at høre nærmere.

Unge humanister: Vi kan ændre tingene sammen

41 unge mennesker blev i slutningen af august humanistisk konfirmeret under en ceremoni i Gimle koncertsal i Roskilde. Fællesskabet, undervisningen i humanisme og de etiske diskussioner er noget, konfirmanderne særligt har været glade for.

Roskilde konfirmander, hold 1.

Roskilde konfirmander, hold 2.

20 konfirmander træder op på scenen. Med sig har de nogle store skilte med ordene "Ansvar", "Kærlighed", "Fællesskab" og "Individets ukrænkelighed". Det er et indslag, som de unge mennesker selv har stået for, hvor de læser og synger om syv humanistiske værdier. I dag vælger de selv at stå på scenen og fortælle om dem.

Kurset, de unge var igennem, havde til formål at styrke de unges evne til selvstændig tænkning og etisk handling gennem indsigt i sig selv, refleksion og kritiske spørgsmål, bevidsthed om livssyn og evnen til omtanke, respekt, tolerance og ansvar.

Celebrant og kursusleder Ditte Lund forklarer, at de humanistiske værdier har været en del af undervisningen, og at de har forsøgt at udfordre de unge i forhold til nogle af begreberne.

"En værdi, de måske har haft sværere ved at forholde sig til, er individet ukrænkelighed. Det er også et tungt ord, så her har vi talt meget om menneskerettigheder, og det virker som om, at det har været rigtig interessant for dem at arbejde med," forklarer Ditte Lund, der indtil videre kun har modtaget positiv feedback fra forældre.

"Man bliver jo rørt - og det er ikke engang mine børn. De har gjort sig umage med nogle ord, de har valgt - noget, der giver mening for dem. Så håber vi, at den indpakning, vi laver, er tilpas højtidelig til at folk også kan føle det", forklarer hun.

Udover konfirmandernes indslag bød ceremonien på taler, blandt andre fra rektor ved Roskilde Universitet, Hanne Leth Andersen, fællessang og overrækkelse af diplomer.

Ditte Lund

Hanne Leth Andersen

AF
**CHRISTOFFER
MUNCH PAULSEN,**
REDAKTØR

Ronja, 14 år & Andrea, 13 år

"Vi har været glade og nervøse for i dag. Jeg troede ikke, vi ville nå det hele på grund af corona, men vi klarede det," forklarer Ronja.

"Men det er nu lidt ærgerligt, at vi ikke nåede overnatning," tilføjer Andrea. Begge er de enige om, at det er fællesskabet, der har betydet mest for dem. "De voksne er virkelig gode til at få os rystet sammen på forskellige måder," siger Ronja.

Hvorfor en humanistisk konfirmation?

"Først havde jeg tænkt at blive nonfirmeret, indtil nogle fra min skole fortalte om, at de skulle humanistisk konfirmeres. Så læste jeg på det og fandt ud af, det er noget for mig," siger Andrea.

"Jeg ville ikke kristent konfirmeres eller nonfirmation," forklarer Ronja, der ikke før havde hørt om den humanistiske konfirmation, før hendes mor præsenterede det for hende.

Begge har de oplevet at møde venner og familie, der ikke forstår, hvad en humanistisk konfirmation handler om.

"De siger: Det er jo ikke kristent, så hvordan kan det være en konfirmation," forklarer Ronja.

Ronja har særligt været glad for at lære om humanisme, mens Andrea har været glad for faget om etik, hvor man kunne diskutere etiske spørgsmål.

Ditlev, 14 år

Ditlev har været spændt på dagen og forklarer, at det har været nogle gode uger. Han kendte ikke andre af konfirmanderne på forhånd, men forklarer at det føles som om, man kender hinanden i forvejen.

"Jeg har sat pris på, at vi alle er jævnaldrende, og at vi aktivt har taget valget om en humanistisk konfirmation, så der finder vi en fælles forståelse. Vi er sammen om at finde mening udenfor kristendommen," forklarer Ditlev.

Cathrine, 15 år

"Jeg synes, det har været fedt. Fagene har været spændende, og folk har været søde. Det var spændende at høre om menne-

skerettigheder, fordi de sagde en masse ting, jeg ikke vidste i forvejen," forklarer Cathrine.

Hvorfor en humanistisk konfirmation?

"Jeg synes ikke, der er en religion, jeg kan se mig selv i. Og så er jeg meget enig i, at mennesket er i fokus, fordi jeg tror på sammenhold, jeg tror på mennesker - og jeg tror på, at vi kan ændre mange ting sammen. Men jeg tror ikke på, at noget udover os kan ændre tingene for os. Det, jeg hæfter mig ved, er noget, jeg ved eksisterer."

Hvorfra har du lært HS at kende?

"Jeg havde nogle venner i klassen, som også skulle humanistisk konfirmeres - og mine bedsteforældre blev også borgerligt konfirmeret for mange år siden. Den humanistiske konfirmation lød mere spændende end nonfirmation."

FOTO: PEXELS.COM/MICHAEL NILOV

At øve sig i tolerance

Jürgen Habermas var vejleder da Rainer Forst skrev sin ph.d om tolerance. To af de store tyske tænkere der begge, i deres forskning, peger på, at tolerance handler om at blive i stand til at leve med konflikter ved at indgå i dialogen og dermed komme frem til et mere grundlæggende fællesskab.

Det handler ikke om at reducere forskellene, men at blive oplyst om dem og forlig sig med at de altid vil være der.

Professor Svend Brinkmann, der var den første modtager af Humanistprisen i 2018, taler om at vi bruger meget af vores tid på at undgå at blive rystet. Og når vi endelig rystes, så virker det mere voldsomt, end hvis vi var gået det i møde i tide.

Den spanske filosof Jaime Balmes stillede spørgsmålet: "Er du tolerant, og hvordan

kan du være dette, hvis du ikke kan tolerere intolerance?"

Dialogen synes altså at være vejen frem i arbejdet med at optræde tolerant. Og viljen til at forholde sig synes at være vigtig for at undgå uvidenheden.

Psykologien har nogle bud på de karaktertræk som det intolerante menneske indeholder. Det intolerante menneske virker fanatisk i pressede situationer og frygter for det, der er anderledes. Samtidigt vil et intolerant menneske have en tendens til optræde bedrevindende og beskrive omgivelserne meget mere simple end de i virkeligheden er. Det intolerante menneske er desuden ekstra opmærksom på at opnå tryghed og sikkerhed, og deraf brydes rutiner sjældent eller modificeres ganske lidt. Endelig peger psykologien på at det intolerante menneske lider af jalousi.

Det tolerante menneske, derimod, vil lytte aktivt og forsøge at forstå andres valg af livssyn. Den humanistiske etik ophøjer empati og medmenneskelighed, og understreger nødvendigheden af tolerance overfor andre menneskers valg af livssyn. Hvis du ønsker at udfordre dig selv med at udvise tolerance, kan du overveje følgende fem refleksioner:

Bliv frivillig konfirmationsunderviser på Fyn / Sønderjylland

Vi mangler lige nu frivillige, som har lyst til at undervise på vores konfirmationshold Fyn/ Sønderjylland 2022.

Som underviser er du med til at øge konfirmandernes viden om menneskerettigheder, etik og tolerance sammen med andre undervisere. Lyder det som noget for dig? Kontakt kursusleder Allan på Konfirmation.fyn@hs.dk. Du kan finde en oversigt over datoer og adresser for ceremonierne i dit lokalområde [her](#).

Har du spørgsmål, eller vil du gerne være frivillig, så skriv til ch@hs.dk.

1) Lytter du meget, og stiller du uddybende spørgsmål, når du mangler indsigt og forståelse?

2) Fokuserer du nok på fakta?

3) Lever du dit liv uden at kritisere andres levevis?

4) Tænker du på, at livet er langt mere nuanceret end du umiddelbart regner med?

5) Hvad tænker du om, at man kan tolerere noget, som man på ingen måde bifalder?

Tolerance er noget, vi kan øve os i. Vi har alle mulighed for at forholde os til en øget tolerance ved at indgå i dialogen herom, og her er det humanistiske samfund et eksempel på sådan en mulighed.

AF
JENS HAUGSTRUP-
ANDERSEN